

Duše podle učení kabaly*

Přednáška Karla hraběte zu Leiningen
pronesená dne 5. března 1887
v Psychologické společnosti v Mnichově

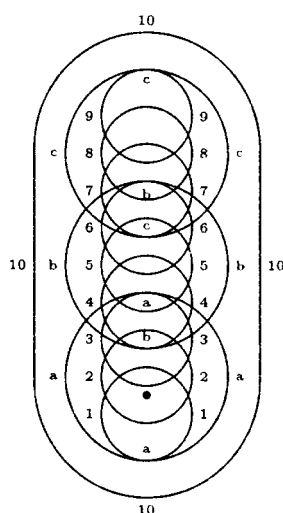
1. Duše po dobu života

Mezi všemi otázkami, jimiž se zabývá filosofie i exaktní věda, se lidstvo nikdy nepřestalo ptát po nesmrtnosti a spirituálnosti našeho vnitřního já. Všude a po všechny časy následují rychle po sobě nejrůznější a nejrozpornější soustavy a učení o tomto předmětu a slovo duše v nich označuje nejrozmanitější formy a stupně existence. Ze všech těchto často proti sobě zaměřovaných učení je nejuznávanější nejstarší transcendentální židovská filosofie, totiž kabala, která se snad blíží pravdě co nejvíce. Předávána ústně, jak o tom svědčí i její pouhé jméno, sahá k prapočátkům lidského rodu, a je tedy alespoň částečně produktem dosud nepomatené inteligence, tohoto zosřteného smyslu pro pravdu, kterou člověk ve svém původním stavu podle staré tradice ještě vlastnil.

Budeme-li pojímat lidskou přirozenost jako velký celek, pak v něm podle učení kabaly najdeme tři podstatně rozdílné prvky: tělo, duši a ducha. Různí se navzájem jako to, co je konkrétní, co je zvláštní, a co je obecné, takže jedno je reflexí druhého a jedno každé vlastní tuto trojitost samo v sobě. Avšak další analýza těchto tří základních principů odhalí ještě jiná odstupňování, která jsou navzájem superponována, počínaje nejspodnějšími, nejkonkrétnějšími a nejhmotnějšími částmi, vnějším tělem, a pokračuje až k nejvyšším, nejobecnějším a nejspirituálnějším.

První hlavní složkou je vitální princip těla, který v sobě pojímá tři pododdíly a v kabale se nazývá *nepheš* (dech, život, srdce). Druhou hlavní složkou pak je duše, sídlo vůle, kde vzniká vlastní lidská osobnost, ta má opět tři pododdíly a nazývá se *ruach* (dech, nos, vítr, duše [anima], rozumná duše [animus], psýché). A konečně třetí hlavní složka, duch a jeho energie, se v kabale nazývá *néšama* (dech, zvl. hněvivý dech Boží, rozumná duše).

Jak se tyto tři principy anebo stupně lidské existence podobně jako spektrální čáry spojují do jedné jediné bytosti, to ukazuje následující schéma:

Kružnice a-a-a-a zobrazuje *nepheš* (tělo) a kružnice 1-1, 2-2 a 3-3 jsou jeho pododdíly, z nichž 1-1 odpovídá tělu jako nejinferiornějšímu a nejhmotnějšímu pododdílu těla; kružnice b-b-b-b je *ruach* (duše) a kružnice 4-4, 5-

* Tento pravopis daného slova považujeme za jediné správné řešení všech pochybností, pokud jde o nejrůznější druhy zápisů, jako je např. *cabbala*, *cabala*, *kabbala*, *kabbalah* ap. Je to hebrejské slovo, které se skládá ze souhlásek q, b, l a h. Hláška, odpovídající řeckému k a latinskému c je patrně hebrejským q. Tento způsob zápisu se nalezne také u Katherse v jeho *Odhalené kabale* [Kabbala denudata] zaveden do anglické literatury (jeho dílo vyšlo zhruba ve stejné době jako původní vydání tohoto díla u Redwaye v Londýně).

5 a 6-6 jsou její energie; konečně kružnice c-c-c-c je nešama (duch) se svými bytostnými stupni 7-7, 8-8 a 9-9. Vnější čára 10-10-10-10 je kompletním celkem lidského tvora.

Podívejme se teď na jednotlivé hlavní složky blíže a začněme s inferiorním stupněm *nepheš*. Je to životní princip, konkrétní existenční forma, a tvoří vnější složku živého člověka. Převládá v něm pasivní vnímavost smyslových orgánů na podněty z vnějšího světa a schopnost myšlenkového a ideového působení. *Nepheš* je v přímých vztazích ke konkrétním vnějším věcem a dává najevo svou existenci pouze prostřednictvím svých vlivů na ně, současně však je *nepheš* v činnosti ve prospěch vnějšího světa prostřednictvím své vlastní tvůrčí energie, ze které ve své konkrétní existenci dává vyplývat novým životním silám, a tak stále doplňuje to, co vnímá. Tento konkrétní existenční stupeň tvoří dokonalý do sebe uzavřený celek, jímž se lidská bytost promítá se všemi svými jednotlivostmi jako obraz ze sebe ven. Jako něco do sebe uzavřeného zahrnuje tento konkrétní život trojí odstupňování, jež se k sobě navzájem chovají jako něco konkrétního, něco zvláštního a něco obecného anebo jako zformovaná hmota, zformovaná energie a zformovaný princip. Současně jsou totožná s orgány, v nichž a jimiž to, co je spirituálního uvnitř působí a zjevuje se navenek. Tato tři odstupňování vystupují rovnoměrně jedno po druhém vzhůru do toho, co je vnitřní, a každé z nich zahrnuje opět jednotlivé stupně, které přecházejí jeden ve druhý. Tato tři odstupňování se u *nepheš* řadí a působí stejným způsobem, se kterým se seznámíme v následujícím výkladu, jež se bude týkat pododdílu *ruach*.

Druhý základní princip lidské bytosti, *ruach* (duše), vnímavě a citlivě nereaguje na podněty vnějšího světa jako *nepheš*, činnost a trpnost udržují rovnováhu. Tento princip spočívá v mnohem vnitřnějším a mnohem ideálnějším bytí, v němž se všechno, co konkrétní tělesný život zjevuje směrem navenek jako kolikostní (kvantitativní) a hmotné, opět shledá uvnitř ve virtuálním¹ stavu. Tento druhý hlavní základní element v člověku pluje mezi činností a trpností, mezi niterností a vnějšíostí a ve své mnohostrannosti se co objekt neobjevuje ani jako něco zcela reálného (skutečného), trpného a vnějšího, ani jako něco zcela niterného, intelektuálně mimosmyslového a činného, nýbrž jako něco proměnlivého, co zrovna tak ze sebe vydává jako do sebe přijímá a co se projevuje zevnitř směrem ven, stejně činně jako trpně. Takže intuice a koncepce v duši nespádají v jedno, třebaže nejsou od sebe tak přísně odděleny, aby se nemohly snadno přelévát jedna v druhou.

Způsob existence každé jednotlivé bytosti závisí výlučně na vyšším či nižším stupni jeho spojení s přírodou a na jeho větší nebo menší činnosti a trpnosti, která je výsledkem úrovně této souvislosti; schopnost vnímat je vždy u každé jednotlivé bytosti přímo úměrná jeho aktivitě. Čím je nějaká bytost aktivnější, tím více je superiorní, a tím spíše je možno zkoumat její nejnižší hloubky bytí.

Ruach, ve svém energetickém složení, které tvoří základ hmotného, předmětného bytí, má rovněž tu vlastnost, že se odlišuje od jiných součástí jako zvláštní oddělené individuum, že sebou disponuje a že se může projevovat směrem navenek mimovolní působností. Tato duše je současně trůnem i orgánem ducha, je rovněž přesným obrazem celé lidské bytosti a pozůstává stejně tak jako *nepheš* ze tří efektivních stupňů, které se k sobě chovají jako něco konkrétního, zvláštního a obecného, nebo jako formovaná hmota, účinná energie a princip. Tak vzniká afinita nebo příbuznost svého druhu nejen mezi tím, co je v této složce konkrétního a co je jejím nejnižším a nejvnějškovějším stupněm (kružnice 4-4 ve schématu) a tím, co je obecného ve složce *nepheš* a tvoří její superiorní stupeň (kružnice 3-3 tamtéž), a samozřejmě i mezi tím, co je v této složce obecného (kružnice 6-6 tamtéž) a co je konkrétního v duchu (kružnice 7-7 tamtéž).

Také tři oblasti (sféry) vnějšího světa mají tři efektivní stupně podobně jako *ruach* a *nepheš*, což ještě jasněji vyplývá ze srovnání makrokosmu a mikrokosmem. Každá zvláštní existenční forma v člověku vede svůj vlastní život v oblasti světa, která jí odpovídá a s níž jí vážou střídané vztahy, jež jsou zprostředkovávány zvláštními vnitřními vnímajícími a produkujícími smysly a orgány.

Nadto musí být *ruach* na základě své konkrétní součásti ve spojení s tím, co je konkrétního nad ním, stejně tak, jako to, co je v něm obecného, mu propůjčuje snahu stoupat k všeobecným superiorním součástem. *Nepheš* a *ruach* by se nemohly spojit, kdyby mezi nimi nevládla určitá afinita, stejně jako by se nemohly spojit *ruach*, *nepheš* a nešama, kdyby mezi nimi nebyla určitá příbuznost svého druhu a nepůsobila jistá přitažlivost.

Takto duše z toho, co je pod ní konkrétního, na jedné straně vytváří plnost vlastní předmětné skutečnosti, a z toho, co jí ovládá obecného, na druhé straně čistou niternost, idealitu, která se skládá v její a z její nezávislé činnosti. *Ruach je rovněž poutem mezi tím, co je obecné neboli spirituální a tím, co je konkrétní neboli hmotné.* Poutem, které v člověku spojuje vnitřní mimosmyslový svět se skutečným venkovním světem, je rovněž oporou a sídlem osobnosti člověka.

Duše je tedy ve dvojitěm vztahu ke třem předmětům svého působení:

1. k tomu, co je konkrétní a je jí inferiorní;
2. k tomu, co je zvláštní, odpovídá její přirozenosti a obklopuje ji;
3. k tomu, co je obecné a je jí superiorní.

Tak v ní vznikají dva protisměrné metabolické okruhy, protože:

¹ Přítomnost podle energie a možnosti.

1. jí dráždí nepheš, která jí je inferiorní, a kterou ovlivňuje;
2. chová se aktivně a pasivně k tomu, co je venkovní a odpovídá její přirozenosti, tj. k tomu, co je zvláštní;
3. toto ovlivňování, které se v jejím nitru transformuje poté, co přišlo k vnímání z inferiorních nebo okolních oblastí, jí propůjčuje schopnost se pozvednout a působit v superiorních oblastech na princip nešama. Podrážděny tímto aktivním působením produkují superiorní energie silnější a spirituálnější vitální vlivy, které princip nešama ve své pasivní úloze opět přijímá, aby se rozšířil dále navenek anebo do inferiorních oblastí.

Ačkoliv má ruach zvláštní formu existence a nachází se v individuálním stavu, je rovněž pravda, že první popud k jeho činnému uplatňování života přichází od konkrétního těla, které je mu inferiorní. A jako je tělo ve své ovlivnitelnosti prostoupeno duší v důsledku svého vztahu k duši stále proměnlivého ve svých akcích a reakcích, zatímco duše je téměř jeho součástí, je také duše naplněna a ovlivněna duchem v důsledku svého spojení s ním.

Třetí základní element lidské bytosti, *nešáma*, lze označit slovem duch v tom smyslu, v jakém je používán v Novém zákoně. Zde už nenalezneme jen trpnou schopnost něco přijímat ze strany vnější přírody, aktivita plně převažuje nad receptivitou. Duch žije svým samostatným životem jen pro to, co je obecné, anebo pro spirituální svět, s nímž je v trvalých vztazích. Nicméně nešáma nepožaduje podle své ideální přirozenosti jen toho, co je naprosto obecné a nekonečné, ale rovněž podle své reálné přirozenosti i vztahů k tomu, co je zvláštní a konkrétní, co je inferiorní a k čemu tíhne přitažlivostí.

Také duch má zdvojené vztahy ke svému trojnásobnému předmětu, k tomu, co je mu inferiorní, co ho obklopuje a k tomu, co je mu superiorní, také v něm probíhá dvousměrný metabolismus tří proudů, jehož celkový obraz odpovídá tomu, co platí pro ruach.

Nešáma je čistě vnitřní bytostí, protože žije v ohnisku života, ale je současně aktivní i pasivní, vnějšímu obrazu této bytosti dodává svým vitálním principem a prostřednictvím těla z jedné strany nepheš a svými energiemi ruach. To, co má v sobě kvantitativního (kolikostního) nepheš a to, co má v sobě kvalitativního (jakostního) ruach, pochází z čistě vnitřního a ideálního ducha, nešáma.

Stejně tak, jako nepheš a ruach v sobě uzavírají tři různé existenční úrovně anebo stupně schopnosti oduševnění, a tím se stávají zmenšeným obrazem celé lidské bytosti, rozlišují se podle kabaly také tři stupně v tom, co nazýváme nešáma.

Jak bylo už dříve řečeno, platí o tomto suprematickém základním elementu, že lidská konstituce není odstupňována zcela distinktivně, že tedy tyto stupně nejsou naprosto různé, izolované a odlišné, nýbrž mnohem spíše jeden v druhý povolně přecházejí, protože se v tomto elementu všechno přibývající měrou spiritualisuje a sjednocuje.

Tu ze tří superiorních lidských existenčních úrovní, která tvoří jejich infimum a kterou do sebe uzavírá nešáma v širším pojetí, je možno označit a pojmenovat nešáma v užším pojetí. Je sice ještě příbuzná se superiorními elementy stupně ruach, pozůstává z vnitřního a aktivně působícího poznávání toho, co jí je inferiorní, a co způsobuje kvalifikaci. Další energie, kterou má nešáma a která představuje osmý element v člověku, se nazývá *chaja*. Jeho bytost pozůstává z vnitřní superiorní mimosmyslové energie, na níž spočívá předmětně (v předmětech) zjevené bytí, totiž poznání, které nezprostředkovává ani ruach, ani nepheš, ba ani nešáma v užším smyslu. Třetí energie, kterou má nešáma, je devátý suprematický element v člověku, *jechida* (tj. jednota v sobě a u sebe), jejíž bytost spočívá v poznání naprosté fundamentální jednoty všech rozmanitostí, v poznání prapůvodního naprostého prasamojedina.

Zpočátku uvedené vztahy (že to, co je konkrétní, zvláštní a obecné, spojuje základní elementy, totiž nepheš, ruach a nešáma, do té míry, že každý z nich tvoří obraz celku) je možno ještě jednou a zvlášť vyložit v následujícím shrnutí:

1. stupeň nepheš (tělo²) - konkrétní v konkrétním;
2. stupeň nepheš - zvláštní v konkrétním;
3. stupeň nepheš - obecné v konkrétním;
1. energie ruach - konkrétní ve zvláštním;
2. energie ruach - zvláštní ve zvláštním;
3. energie ruach - obecné ve zvláštním;
1. úroveň nešáma - konkrétní v obecném;
2. úroveň nešáma (chaja) - zvláštní v obecném;
3. úroveň nešáma (jechida) - obecné v obecném.

Duše (ruach) má určitě svou vlastní existenci, ale ta není schopna nezávislého vývoje bez účasti na tělesném životě (nepheš). Nešáma je na tom stejně. Kromě toho mají ruach a nepheš zdvojené vztahy a duše (ruach), kterou ovlivňuje nepheš, se obrací navenek, aby volně působila jiným směrem, takže konkrétní tělesný život má účast na vývoji duše. Stejně je tomu, pokud jde o vztahy ducha a duše, tj. nešáma a ruach. Duch a nepheš mají

² Jakožto stvoření či tvor, ale nikoliv jakožto hmota.

zdvojené vztahy, totiž duch skrze to, čemu se říká ruach. Nešáma však vlastní ve své konstituci zdroj účinné energie, zatímco ruach a nepheš jsou jen odtud pocházející volné a živoucí emanace.

Nešáma se do určité míry stejným způsobem vztahuje k Božské bytosti, k níž má zdvojený vztah, protože skutečnost, že se nešáma dává v život, je již samo o sobě Božské bytosti podnětem ho udržovat a vystavovat vlivům a účinkům potřebným k jeho přetrvávání. Takto a nikoliv libovolně tvoří duch neboli nešáma a svou úlohou zprostředkovatele ruach a nepheš z věčného Božího zdroje a dovolují svému životnímu dílu, aby vyzařovala směrem vzhůru, zatímco Boží bytost trvale proniká ducha (nešáma) jeho sféry, aby jí zde stejně jako duši (ruach) a tělesnému životu (nepheš) udělila život a trvání.

Člověk však místo toho, aby žil v Božské bytosti a stále od ní byl oduševňován, protože je to jeho potřeba, jak učí kabala, propadal stále víc sebelásce a stále dál do světa hříchu, kde se ve svém „pádu“ (srv. Gen. III, 6-20) vzdálil od Božského věčného středu až na periferii věcí. Tento pád³ a rostoucí vzdálenost od Božské bytosti, která byla jeho výsledkem, vedla u lidské přirozenosti k úpadku energií u člověka i u celého lidství. Božská jiskra se stále více od člověka vzdalovala a nešáma přitom ztrácí svou vnitřní vazbu, své jedinobyetí v Bohu. Stejně se vzdalují ruach a nešáma, a nepheš i ruach ztrácejí svou vnitřní provázanost. *V důsledku tohoto všeobecného úpadku a částečného oslabení vazeb mezi základními elementy se nepheš ve svém infimu, které u člověka původně tvořilo svítivé éterické tělo, proměnila, a toto tělo se proměnilo v naše tělo hmotné. Tím byl i člověk vystaven oddělení svých hlavních tří elementů.* K tomuto tématu se pak vztahuje učení kabaly- o duši v průběhu a po smrti.

2. Duše za smrti

Podle kabaly je smrt člověka jen jeho přechodem do nové existenční formy. Člověk je povolán se nakonec vrátit do zámku či hradu Boží bytosti, avšak jeho současný stav brání tomuto spojení v důsledku hrubé hmotnosti jeho těla. Všechno, co je na člověku spirituální, se musí podrobit čištění a třibení, jehož je potřebí, aby se dosáhlo takového stupně spiritualizace, jaký vyžaduje nový život.

Kabala rozeznává dvě příčiny, které mohou přivodit smrt; první z nich spočívá v tom, že Boží bytost pozvolna redukuje své trvalé působení na dvojici nešáma a ruach, anebo je náhle přeruší, což znamená pro nepheš, že ztratí energii, která oživuje hmotné tělo, a to umírá. V jazyce Zoharu by tento první druh smrti bylo možno nazvat „smrt shúry (dolů) a zevnitř (ven)“.

V protikladu k tomu je druhá příčina smrti, kterou by člověk mohl nazvat „smrtí zvenčí (dovnitř)“. Ta spočívá v tom, že inferiorní a vnější životní forma, totiž tělo, propadne dezorganizaci v důsledku poruchy nebo poranění a ztratí zdvojenou schopnost, podle které je s to přijímat shúry potřebné působení, a pak nepheš, ruach a nešáma ztrácí schopnost k němu sestupovat.

Protože každá z těchto tří úrovní lidské existence, které sídlí v lidském těle a mají v něm své pole působnosti, jež odpovídá stupni jejich spiritualizace, a protože byly za různých období všechny tři ve spojení s tělem,⁴ také toto mrtvé tělo v různém (respektive opačném) pořadí opouštějí. Z čehož plyne, že smrt působí po mnohem delší dobu, jak se lidé obvykle domnívají.

Nešáma sídlí v mozku a spojuje se s hmotným tělem nejprve v důsledku své charakteristiky, jíž je princip vyššího spirituálního života, což je spojení, k němuž dochází až v mužném věku, a opouští tělo první, obvykle již před okamžikem, který označujeme za smrt. Nešáma po sobě zanechává ve svém pohyblivém příbytku zvaném *merkava*⁵ zásvit. Lidská osobnost může pak, jak se praví v díle Esara Maimoroth, dále existovat i bez takové skutečné přítomnosti.

Před okamžikem, který se nám jeví jako smrt, se lidské bytosti uděluje ruach vyššího postavení, což dovoluje spatřit, co bylo za života lidskému zraku skryto. Takový pohled pronikne často prostorem, v němž můžeme zahlédnout své zesnulé přátele a příbuzné. Jakmile nastane kritický okamžik, rozšíří se ruach do všech tělesných údů a rozloučí se s nimi, což často způsobí bolestivý otřes, *agonii*. Pak se stáhne všechna lidská tělesná substance zpět do srdce, kde podobně jako pronásledovaná holubice hnízdo hledá útočiště před *masikim* (zlými duchy), kteří se vrhají na mrtvolu.

Když se ruach odděluje od těla, je doprovázen bolestmi, protože ruach (živoucí duše) ztělesňuje jako orgán vůle lidskou osobnost a proudí oběma směry mezi vznešenými nekonečnými spirituálními (nešáma) a zcela inferiorními konkrétními (srostitými) tělesnými (nepheš) oblastmi. Tu se usadí sem a jindy onam. Ruach sídlí v srdci, které je zároveň kořenem života, je to hebr. trigram מלך (melek, král), ústřední bod, spojnice mezi

³ Srv. jasný výklad u Dr. Ericha Bischoffa, v díle Kabala [Die Kabbala], str. 70, § 147 a 148.

⁴ Není zde místa vysvětlovat, jak se zde duchovní principy spojují s hmotou prostřednictvím plodivé činnosti, což je ovšem předmět, kterým se kabala podrobně zabývá.

⁵ *Merkabah* znamená vlastně vůz, je to tedy orgán, [stroj, nástroj, prostředek], jímž nešáma působí.

mozkem a játry.⁶ Jak se tam životní energie ponejprve projeví, tak se také z tohoto orgánu jako první ztratí. Tak zmizí ruach v okamžiku smrti a jak praví talmud, v podobě posledního vzdechu projde ústy a opustí srdce.

Talmud rozlišuje devět set různých více nebo méně bolestivých druhů smrti, z nichž ta nejněžnější se nazývá „polibek“ a ta nejbolestivější je doprovázena pocitem umírajícího, že mu rozedřel silný smotek chlupů jícen.

Když se ruach oddělil od člověka, připadá nám mrtvý, přebývá však v něm ještě nepheš. Tímto tělesným životem toho, co je konkrétní, je u člověka „duše“ elementárního života, která sídlí v játrech. Nepheš je krajně inferiorní spirituální substancí, je velice příbuzná tomu, co je tělesné,⁷ a proto mezi ní a tělesností panuje maximální přitažlivost. Je to duševní princip, který odchází poslední, což odpovídá tomu, že se první spojil s masem. Ovšem hned poté, co odchází ruach, uchopí vládu nad umrlcem masikim, kteří se podle Rabbiho Lurji (*pravděpodobně Isaak, zvaný Ari neboli lev, zakladatel novější tzv. lurjánské kabaly, narodil se 1534 v Jeruzalémě, mládí prožil v Kahýře, 13 let žil jako poustevník, zemřel v Palestině - poznámka překladatele*) na ni nakupí ve vrstvě až 15 loktů silné. Tento útok zlých duchů spolu s postupujícím rozkladem těla donutí brzy nepheš k odchodu, i když se ještě po nějaký čas zdržuje v blízkosti své schránky a nařiká nad ztrátou. Nejčastěji vystoupí nad zemskou sféru teprve, když mrtvé tělo zcela zetlí.

Rozklad člověka, který je následkem jeho smrti, neznamenaá přesto úplné odloučení, protože to, co jednou tvořilo celek, se nemůže zcela rozpadnout a zůstává zde stále ještě vztah mezi konstituujícími součástmi. Stále zde ještě zůstává jisté pouto mezi tím, co představuje nepheš, a jeho již zpráchnivělým tělem. Poté, co zanikla vnější hmotná nádoba a její fyzické životní energie, přetrvává něco ze spirituální substance pro nepheš vlastní, co, jak říká Zohar, sestupuje až do hrobu, až do „morku kostí“, a co kabala nazývá „dechem ostatků“ anebo „duchem ostatků“. Tento nejvnitřnější princip hmotného těla, který si zachovává jeho podobu a tvar, tvoří tzv. habal garmin (vanutí kostí), což se dá reflektovat jako „tělo k zmrtvýchvstání“ (svítivé astrální tělo).

Poté, co se jednotlivé lidské konstituenty následkem smrti od sebe oddělily, odebere se každý z nich do té sféry, k níž se podle své přirozenosti a podle svého uspořádání cítí přitahován. Tam se nachází ve společnosti podobných bytostí, které již obklopují úmrtní lůžko. Stejně jako v celém vesmíru je všechno obsaženo ve všem a všechno vzniká, žije a zaniká podle jediného neměnného zákona, neboli každý i ten nejmenší prvek je jen obrazem toho největšího, protože všichni tvorové počínaje nejnižšími a konče u těch nejvyšších spirituálních mocností se řídí týmiž zásadami. Rozděluje se i celý vesmír, který kabala nazývá 'azilúth, a zahrnuje do sebe všemožné odstupňování, od nejhrubší hmoty po nejjemnější spiritualitu, a to ve třech světech: assíja, jezíra a beríja, odpovídajících základním lidským principům: nepheš; ruach a nešáma.

Assíja je svět, v němž se pohybujeme, je to však jen to, co z tohoto světa svýma hmotnými očima vidíme, jeho inferiorní a nehmotnější sféra. Stejně tak svýma hmotnými očima vidíme u člověka jen to, co je nejvíce inferiorní a nehmotnější, totiž jeho tělo. Obrázek (na první straně) je schématem jak pro člověka, tak vesmír, protože podle učení kabaly je mikrokosmos zcela analogický makrokosmu, člověk je zobrazením Boha, který se zjevuje ve vesmíru, takže kružnice a-a-a-a představuje svět assíja, a menší kružnice 1-1, 2-2 a 3-3 v něm jsou sférami, odpovídajícími příslušným sférám u pojmu nepheš, kružnice b-b-b-b představuje svět jezíra a jeho sféry 4-4, 5-5 a 6-6 odpovídají příslušným sférám, jak je obsahuje ruach, a konečně kružnice c-c-c-c zobrazuje svět beríja a jeho sféry 7-7, 8-8 a 9-9 jsou analogické příslušným sférám lidského principu nešáma, který dosahuje nejvyššího stupně spiritualnosti. Obvodová kružnice 10-10-10-10 je zobrazením totálního vesmíru, jak ho představuje jinde úhrnný celek lidské přirozenosti.

Tři světy, které svou povahou a odstupňovanou spiritualností odpovídají třem fundamentálním lidským principům, představují zároveň jejich pole působnosti. Tělo nalézá jakožto nehmotnější forma lidské existence hrob v inferiorní sféře světa, který se nazývá assíja, a v něm zůstává pochován jen „závan ostatků“, který tvoří zmíněné vanutí kostí neboli habal garmin. Toto „vanutí kostí“ se nachází v hrobě ve stavu hluboké letargie, která má u spravedlivých podobu tichého a klidného spánku, jak to líčí početná místa u Daniela, Izajáše a v žalmech. Jelikož habal garmin je i v hrobě schopen slabě vnímat, může ledacos rušit klid těch, kteří odpočívají v tomto pokojném spánku. Proto bývalo u židů zakázáno vedle sebe pohřbívat osoby, které se za života nesnášely, anebo ochránce spravedlnosti a řádu vedle zločinců. Byla spíše snaha pohřbívat k sobě lidi, kteří se měli rádi, protože takové náklonnosti pokračovaly i po smrti. Nejhruběji ruší klid těch, kdo tiše spí v hrobech, když se někdo jimi zapřísahá, protože i když nepheš už dávno není v hrobě, zůstává s mrtvým tělem ve spojení zmíněné „vanutí

⁶ Kabala učí: „Ve slově מלך (král) je srdce středovým bodem mezi hlavou a játry. To je třeba vysvětlit prostřednictvím mystického významu jednotlivých písmen; hlava, ך je naznačena prvním písmenem מו slova מלך játra, ככ posledním písmenem, a konečně srdce, לב prostřednictvím písmeny ל které je uprostřed.

Písmeno כ má středovou a koncovou podobu.

⁷ Podle učení moderního okultismu má nepheš za jednu svou část astrální tělo, stín, anebo strašidlo, nejinferiornější druh duševní podstaty, člověkova dvojníka, němého a neosmyslného, neobdařeného rozumem, v nejlepším případě připomínajícího člověka ve stavu opilosti anebo deliria.

kostí“ a je možno ho donutit k tomu, aby se nechalo spatřit, takové zapřísahání však obsahuje všechny tři principy: nepheš, ruach i nešáma. Ty jsou sice již ve svých vlastních sférah působnosti, nicméně setrvávají v určitých vzájemných vazbách, takže každý z nich pocítí, co vnímají ty ostatní. Proto svaté Písmo (Dt 18,11) zakazuje zapřísahání mrtvých. (*At' se u tebe nevyskytne nikdo, kdo by dal jako oběť upálit svého syna nebo svou dceru, věštec, obírající se věštbami, mrakopravec, ani hadač, ani čaroděj, ani zaklinač, ani ten, kdo se doptává duchů zemřelých, ani jasnovidce. ani ten, kdo vyhledává mrtvé.*)

Hmotné tělo, jež se samo nachází ve sféře světa Assíja, která je vnímatelná pro naše smysly, zůstává v této oblasti i po smrti, avšak vyšší sféry tohoto světa už našim smyslům přístupné nejsou, a tak se habal garmin obvykle ztratí z jejich dohledu. Proto praví Zohar: „Kdyby to bylo našim zrakům dovoleno, mohli bychom se pohybovat i o sobotní noci a viděli bychom, jak se za novu anebo o svátcích zvedají z hrobů duchové zvani diukním, aby chválili a velebili Pána.“

Ve vyšších sférah tohoto světa přebývá nepheš. Ez-ha-Chajim je líčí jako „druhé nebe“, gan-eden,⁸ „které se rozkládá ve světě assíja, na jihu svaté země, na jih od rovniku“.

Ruach, druhý fundamentální lidský princip, nalézá své místo, odpovídající jeho stupni spirituality, ve světě jezíra. Protože ruach tvoří vlastní lidskou osobnost a proto je nositelem a sídlem vůle, přebývá v něm lidská produktivní a tvořivá energie, a proto je tento svět, jak již napovídá jeho hebrejské jméno, světem zpodobování a vytvarovávání, mundus formationis.

Principu nešáma konečné odpovídá svět beríja, který Zohar nazývá „světem Božího trůnu“ a který v má v sobě nejvyšší stupeň spirituality. Stejně jako principy nepheš, ruach a nešáma nejsou zcela od sebe oddělenými existenčními formami, ale odvíjí se jeden z druhého směrem k plnější spiritualitě, i sféry jednotlivých výše popsaných světů se navzájem prostupují, splétají, zřetězuji a vzestupují od inferiorního nehmotnějšího, a tedy pro naše smysly ještě vnímatelného okruhu světa asija až po superiorní, nejméně hmotné energie světa beríja. Z toho také plyne, že se nepheš, ruach a nešáma neomezují na jediný svět, třebaže mají své pole působnosti v sobě odpovídajícím světě. Tyto vnitřní vzájemné vztahy umožňují fantomy, kterým se říká *zelem*.

Pod pojmem *zelem* rozumí kabala formu, schránku, v níž existují různé lidské konstitutivní principy a skrze níž působí. Ačkoliv smrt rozrušila jejich externí tělesnou schránku, nepheš, ruach a nešáma podrží i po smrti určitou formu, která odpovídá tělesnému zjevu člověka. Tento útvar, jehož prostřednictvím každý z uvedených principů ve svém světě existuje a působí, tvoří *zelem*, jak o tom píše žalm 39, 7: „*Každý žitím putuje, jak přelud (doslova obraz) hluku nadělá ten vánek pouhý, kupí majetek a neví, kdo to shrábne.*“

Podle Rabbiho Lurji se i přeludy, zvané *zelem*, dělí analogicky s veškerou lidskou přirozeností na tři součásti: jedno vnitřní spirituální světlo a dvě vnější světla *makifim* obklopující povrch (jako sluneční korona). Každý přelud (*zelem*) i jeho koróny (makifim) odpovídají ve své přirozenosti charakteru nebo stupni spiritualizace tohoto principu, k němuž patří. Nepheš, ruach a nešáma se mohou navenek projevat jen prostřednictvím svých přeludů (*zelem*). Na nich spočívá také všechna tělesná existence člověka na světě, protože každý výron shůry zaměřený na city a vnitřní smysly člověka se děje prostřednictvím těchto přeludů (*zelem*), které mohou nadto být silnější nebo slabší.

Umírání probíhá jediné a pouze v jednotlivých přeludech (*zelem*), takže nepheš, ruach a nešáma jím zůstávají ve svém bytí nedotčeny. Kabala také učí, že se třicet dní po smrti tyto koróny (makifim) stáhnou nejprve u principu nešáma, a pak zmizí také u ostatních dvou, tj. nepheš a ruach, což však znamená jen tolik, že tyto principy omezí míru působnosti své energie, protože setrvávají při životním procesu ještě v té chvíli, kdy se odlučuje ruach, aby (jak říká Mišna Chassidim) okusily, jak chutná smrt. Tyto přeludy je nutno pokládat za zcela magické bytosti, a proto také nemůže ani ten, který patří k principu nepheš, působit bezprostředně na náš smyslově vnímatelný venkovní svět.

Když se zjevují mrtví, nabízí se nám buď habal garmin anebo subtilní látka světa Asija, do níž se halí přelud (*zelem*), který patří k principu nepheš, aby se tak učinil vnímatelným pro naše smysly.

To platí pro jakýkoliv druh zjevení, ať již se jedná o anděla, odloučenou duši anebo nižšího ducha. Není to tedy ani sám přelud, co můžeme spatřit a vidět, je to jen obraz, který je zhotoven z jemného kouřma našeho venkovního světa a přijímá podobu, aby se vzápětí nato ztratil.

Tak diferenciovaně je uspořádán lidský život na zemi, tak diferencovaný je také jejich osud v jiných světech, neboť tam se musí podrobit tolíka trestům a očistám, kolik prohřešků zde na zemi vůči Božímu zákonu spáchali.

Zohar k tomu dodává:

⁸ Gan-eden znamená rajskou záhradu. V Talmudu a kabale je také použito, stejně jako v Písni písní (4,13) označení Pardes čili Ráj. Odtud etymologie slova Paradise.

„Krása přeludu zbožného člověka závisí na dobrých činech, které zde na zemi vykonal.“ A dále: „Hřích špiní přelud (zelem), který náleží k principu nepheš.“ Rabbi Lurja praví rovněž: „Zbožní lidé mají své přeludy čisté a jasné, hříšníci temné a tmavé.“ Proto má také každý z uvedených světů pro každý z lidských fundamentálních prvků svůj ráj (gan-eden), svou očištnou řeku (Nahar dinur) a trestnou lokalitu (Ge-hinom⁹), odkud také pochází křesťanské učení o nebesích, očistci a pekle.

Nemáme v úmyslu se zde zabývat teorií kabaly o stavu duše po smrti. Velkolepé znázornění tohoto předmětu nalezne čtenář ve vznešeném Dantově díle Božská komedie (La divina Comedia¹⁰).

z Papusovy knihy KABALA vydané nakl. VOLVOX GLOBATOR v roce 1996

⁹ Gei-hinam bylo vlastně označení místa v Jeruzalémě, kde byly přinášeny Molochovi oběti dětí, kabala pod tímto jménem rozumí místo prokletí.

¹⁰ Srv. Dr. Erich Bischoff, Kabala [Die Kabbalah], str. 72 a nsł.